

Fish Consumption Preferences and Habits in Babaeski and Demirköy Districts of Kırklareli

Serkan Tozakçı¹ • Musa Bulut²

¹ Çanakkale Onsekiz Mart University, School of Graduate Studies, Department of Aquaculture, 17020, Çanakkale, Turkey, serkan.tozakci@tarimorman.gov.tr

² Çanakkale Onsekiz Mart University, Faculty of Marine Sciences and Technology, Department of Marine Technology Engineering, 17020, Çanakkale, Turkey, mbulut@comu.edu.tr

✉ Corresponding Author: serkan.tozakci@tarimorman.gov.tr

Please cite this paper as follows:

Tozakçı, S., & Bulut, M. (2021). Fish Consumption Preferences and Habits in Babaeski and Demirköy Districts of Kırklareli. *Acta Natura et Scientia*, 2(2), 177-191. <https://doi.org/10.29329/actanatsci.2021.350.12>

ARTICLE INFO

Article History

Received: 24.09.2021

Revised: 21.12.2021

Accepted: 21.12.2021

Available online: 29.12.2021

Keywords:

Fish consumption
Consumption habits
Kırklareli
Babaeski
Demirköy

A B S T R A C T

Fish consumption is very important for a healthy and balanced diet. It is recommended to consume fish for the development of the brain and immune system from a young age. In order to avoid or overcome diseases such as heart, atherosclerosis and cholesterol in later ages, the importance of fish consumption should be increased. In this context, it is necessary to take measures to determine fish consumption habits and accordingly. For these reasons, this study was carried out to determine fish consumption and habits of people living in Demirköy and Babaeski districts of Kırklareli province. Within the scope of quantitative research origin, survey method was used. A questionnaire was used to determine fish consumption and habits as a data collection tool. After the applications with a total of 250 people, the data were analyzed with the SPSS 25 program. Analysis data were evaluated by tabulating frequency and percentage. In addition, the relationship between the monthly income of the participants from both districts and the frequency of fish consumed in a month was determined by chi-square analysis. It was determined that there were similarities in the fish preferences of the people participating in the study from Demirköy and Babaeski. In determining fish consumption preferences and habits, monthly income level, number of people in the family, hunting season, and freshness of the fish were also evaluated. It was concluded that the places to buy fish were different in both districts, and there was a relationship between monthly income and the amount of fish consumed in a month. It is thought that fish consumption can be increased with the opening of markets where people can buy fresh fish in all seasons, and the fish prices should be determined by associating them with monthly income.

Kırklareli'nin Babaeski ve Demirköy İlçelerinde Balık Tüketimi Tercihleri ve Alışkanlıkları

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi

Geliş: 24.09.2021

Düzeltilme: 21.12.2021

Kabul: 24.12.2021

Çevrimiçi Yayınlanma: 29.12.2021

Anahtar Kelimeler:

Balık Tüketimi

Tüketim Alışkanlıkları

Kırklareli

Babaeski

Demirköy

Ö Z E T

Balık tüketimi sağlıklı ve dengeli beslenme açısından çok önemlidir. Küçük yaşlardan itibaren beyin ve bağışıklık sisteminin gelişimi için balık tüketilmesi önerilmektedir. İlerleyen yaşlarda kalp, damar sertliği, kolesterol gibi hastalıklara yakalanmamak ya da daha kolay üstesinden gelebilmek için balık tüketimine verilen önem artırılmalıdır. Bu gerekçelerle bu çalışma, Kırklareli ili Demirköy ve Babaeski ilçelerinde yaşayan insanların balık tüketimi ve alışkanlıklarının belirlenmesi amacıyla yürütülmüştür. Nicel araştırma kökeni kapsamında alan taraması yönteminden yararlanılmıştır. Veri toplama aracı olarak balık tüketimleri ve alışkanlıklarını belirlemek amacıyla anket yöntemi kullanılmıştır. Toplam 250 kişiyle gerçekleştirilen uygulamalardan sonra veriler SPSS 25 programıyla analiz edilmiştir. Analiz verileri frekans ve yüzde olarak tablolaştırılarak değerlendirilmiştir. Ayrıca her iki ilçeden katılanların aylık gelirleri ile bir ayda tükettikleri balık sıklığı arasındaki ilişki ki kare analiziyle belirlenmiştir. Demirköy ve Babaeski'den çalışmaya katılan kişilerin balık tercihlerinde benzerlikler olduğu belirlenmiştir. Balık tüketim tercihleri ve alışkanlıklarının belirlenmesinde; aylık gelir düzeyi, ailedeki kişi sayısı, av mevsimi, balığın tazelik durumu konusundaki düşünceler de değerlendirilmiştir. Her iki ilçede balık satın alma yerlerinin farklı olduğu, aylık gelir ve bir ayda tüketilen balık miktarı arasında ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. İnsanların taze ve her mevsimde balık alabilecekleri marketlerin açılması, balık fiyatlarının aylık gelire ilişkilendirilerek belirlenmesi gerektiği gibi düzenlemelerle balık tüketimlerinin artırılabilirliği düşünülmektedir.

GİRİŞ

İnsanların beslenmelerinde hayvansal proteinler oldukça önemli yer tutmaktadır. Bu oran günlük %40 civarındadır. Bu günlük oranın karşılanmasında balık önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye üç tarafı denizle çevrili olan bir ülkedir. Denize kıyısının olmasının yanında çok sayıda doğal göl, baraj gölü ve sulama göleti bulunmaktadır (Adıgüzel vd., 2009). Durum böyle olunca insanların beslenme alışkanlıklarında ve besin tüketiminde ilk akla gelen balık tüketimidir. Ülkemizde balık tüketiminin bu sebeplerden dolayı oldukça iyi olacağı düşünülmektedir. Ancak yapılan çalışmalar incelendiğinde, oldukça besleyici, vitamin, mineral ve protein bakımından zengin olan balık tüketiminin beklenen düzeyde olmadığı belirlenmiştir (Abdiköçü, 2015; Karakaya vd., 2018; Bayraktar vd.,

2019; Saka & Bulut, 2020). Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün raporuna göre kişi başı balık tüketimi dünya ortalaması 20 kg/yıl, Avrupa Birliği (AB) ortalaması 25 kg/yıl ve Türkiye'de ise 8,6 kg/yıl'dır (FAO, 2018). Bu oran Türkiye'de 5,5 kg/yıl seviyelerine kadar düşmüştür (TÜİK, 2020).

Günümüzde nüfusun çoğalması ile, sanayileşme ve kentleşmenin artmasıyla insanların sağlığını tehdit eden birçok unsur ortaya çıkmıştır. Özellikle son 1,5 yıldır dünyanın mücadele ettiği Covid-19 pandemi dönemi insanların sağlığını önemli ölçüde tehdit etmektedir. Bu dönemde insanların omega-3 balık yağı tüketmeleri bağışıklık sistemini güçlendirmekte, kalp damar rahatsızlıkları gibi hastalıklarla mücadele etmelerine yardımcı olmaktadır (Wang vd., 2009; Eskici, 2020; Kartal vd., 2020; Çelikkaya, 2021; Küçükçankurtaran & Özdoğan, 2021). Bu bakımdan

balık tüketiminin yüksek olması gereklidir. Yapılan araştırmalar, ülkemizde balık tüketiminin dünya ortalamasının altında kaldığını göstermektedir (FAO & WHO, 2021). Ülkemizin denize kıyısı olmasına rağmen balık tüketimi bölgelere, yerleşim yerlerinin denize yakınlığı, uzaklığına göre farklılıklar göstermektedir. Doğu Anadolu, İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu gibi denize kıyısı olmayan bölgelerde balık tüketim miktarları ve alışkanlıkları Karadeniz, Akdeniz, Ege ve Marmara Bölgelerine göre daha düşüktür (Dağtekin & Ak, 2007; Orhan & Yüksel, 2010; Bashimov, 2017; Karakulak vd., 2019; Bayraktar vd., 2019; Selvi vd., 2019; Arslan & Avcıoğlu, 2020; Yıldız & Arslan, 2021). Türkiye’de kişi başına düşen yıllık balık tüketim miktarı İç Anadolu, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde düşükken, Karadeniz, Akdeniz ve diğer kıyı bölgelerinde bu miktar daha yüksektir (Uzundumlu & Dinçel, 2015). Örneğin Karadeniz Bölgesi’nde kişi başına yılda 25 kg civarında balık tüketimi olurken, Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgelerinde bu değer 1 kg’ın bile altına düşmektedir (Deniz & Sarıözkan, 2020). Balık tüketimi bölgelere göre değişebileceği gibi farklı sebeplerden dolayı da değişiklik gösterebilir. Bunlar mevsim farklılıkları, kültürel ve sosyal farklılıklar, alışkanlıklar, denize uzaklık, yakınlık, ekonomik durum, bilinç ve farkındalık gibi sebepler de olabilir (Bayraktar vd., 2019; Deniz & Sarıözkan, 2020; Genç vd., 2020). Kırklareli konumu itibarıyla ilçelerinin bazıları denize kıyısı olan ve bazılarının kıyısı olmayan illerden biridir. Ülkemizde birçok ilde balık tüketimi üzerine gerçekleştirilmiş çalışmalar mevcuttur (Hatırlı vd., 2004; Adıgüzel vd., 2009; Aydın & Karadurmuş, 2013; Balık vd., 2013; Gürel vd., 2017; Beyazbayrak, 2014; Abdikoğlu, 2015; Bashimov, 2017; Bayraktar vd., 2019; Cengiz & Özoğul, 2019; Güvenin, 2019; Deniz & Sarıözkan, 2020; Saka & Bulut, 2020). Ancak Kırklareli il ve ilçelerinde balık tüketimi ve alışkanlıkları açısından herhangi bir çalışma mevcut değildir. Bu bakımdan ilgili çalışma, Kırklareli ilçelerinden Demirköy (denize yakınlığı 27 km) ve Babaeski (denize yakınlığı 124 km) ilçelerinde yaşayan insanların balık tüketim alışkanlıklarının ve tercihlerinin belirlenmesi ve etki eden faktörlerin tespit edilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda bu çalışma Kırklareli ilinin denize kıyısı olan ve olmayan iki farklı ilçesindeki balık tüketim alışkanlıklarının ve

tercihlerinin belirlenmesi üzerine yapılan ilk çalışmadır. Karadeniz’de 60 km’lik kıyı şeridine sahip Demirköy ve kıyısı olmayan Babaeski ilçelerinde balık tüketiminin belirlenmesi bulgularının literatüre önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu konuda çalışma yapan bilim insanlarına katkı sağlayacağı gibi, burada yaşayan insanların balık tüketimleriyle ilgililere önemli bilgiler sağlayacak ve buna göre nasıl önlemler alınması gerektiğiyle ilgili önerilerde bulunulacaktır. Bu bakımdan çalışma önem oluşturmaktadır. Kırklareli’nde böyle bir çalışmanın gerçekleştirilmesi, mevcut durumun belirlenmesi ve insanlara bununla ilgili bilgiler sunulması, insanların bilinçlendirilmesi, farkındalık oluşturulması anlamlıdır. Bu bilgilere ulaşabilmek için çalışmanın ana problemine bağlı olarak alt problemleri,

Kırklareli’nin denize kıyısı olan Demirköy ilçesinde yaşayan insanların balık tüketimi ve alışkanlıkları ne durumdadır?

Kırklareli’nin denize kıyısı olmayan Babaeski ilçesinde yaşayan insanların balık tüketimi ve alışkanlıkları ne durumdadır? şeklindedir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Kırklareli ili Babaeski ve Demirköy ilçelerinde (Şekil 1) yaşayan insanlar üzerinde yürütülen bu çalışma nicel araştırmalardan alan taraması yöntemiyle yürütülmüştür. Bu iki ilçede iç su kaynakları ve balıkçılık faaliyetleri yapılmamaktadır. İnsanların balık ihtiyaçları daha çok denizden karşılanmaktadır. Alan taraması çalışmaları mevcut durumu belirlemek, tanımlamak, tasvir etmek, betimlemek amacıyla yürütülen araştırma türleridir (Tanrıoğen, 2012; Çepni, 2014). Bu çalışmalarda veri toplamak için anket ve ölçeklerden yararlanılmaktadır. Mevcut çalışmada her iki ilçede yaşayan kişilerle yüz yüze görüşme yoluyla anketler uygulanarak veriler toplanmış ve mevcut durum belirlenmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmada Babaeski ve Demirköy ilçelerinde yaşayan ve balık tüketen kişilerle yürütülmüştür. Evrenden örneklem seçiminde amaçlı örneklem seçim yöntemiyle literatürde bulunan formüllerden yararlanılarak anket uygulanacak kişi sayısı belirlenmiştir (Çepni, 2014). Burada amaçlı örneklem

olmasının nedeni balık tüketen kişilerin seçilmesinden dolayıdır. Demirköy denize kıyısı olan bir ilçe iken, Babaeski'nin denize kıyısı yoktur ve deniz kıyısından 124 km uzaklıktadır (Anonim, 2021).

Çalışmaya katılacak olan kişi sayısı literatürde yaygın olarak kullanılan formülden (Denklem 1) yararlanılarak teorik olarak hesaplanmıştır (Collins, 1986; Çepni, 2014).

Şekil 1. Demirköy ve Babaeski ilçelerinin konumu (Anonim, 2021).

$$n = \frac{N \times t^2 \times p \times q}{d^2(N-1) + (t^2 \times p \times q)} \quad (1)$$

Bu formülde; N=evrendeki birey sayısı (Babaeski: 47065; Demirköy: 8829), n=örnekleme alınacak birey sayısı, p=incelenecek olayın görülüş sıklığı (olasılığı) (0,5 kabul edilmiştir), q=incelenecek olayın görülme sıklığı (1-p=0,5 olarak hesaplanmıştır), t=belirli serbestlik derecesinde ve saptanan yanılma düzeyinde t tablosunda bulunan teorik değer (1,65 olarak belirlenmiştir), d=olayın görülüş sıklığına göre yapılmak istenen \pm sapma olarak simgelenmiştir (0,05). Buna göre hesaplanan değerler Tablo 1'de verilmiştir.

Ulaşılan örneklem sayısı Babaeski için 150 ve Demirköy için 100 kişi olarak gerçekleştirilmiştir. Bilimsel çalışmalarda evrenden örneklem sayısının belirlenmesine yönelik yararlanılan formülle gerekli örneklem sayıları belirlenmiştir. Ancak, çalışmanın yürütüldüğü dönemde Covid-19 salgını nedeniyle ulaşılabilen kişi sayısı ile çalışma tamamlanmış ve bu sayılarla genelleme yapılması planlanmıştır.

Veri Toplama Aracı

Örnekleme uygulanan anket Babaeski ve Demirköy ilçelerinde yaşayan kişilerin balık tüketimini

belirlemek amacıyla geliştirilmiş olup, toplam 19 maddeden oluşmaktadır. Mevcut çalışma 2020 yılında bahar dönemi Mart-Nisan-Mayıs aylarında yürütülmüştür. Tüketicilerin yaş, cinsiyet, medeni durum, öğrenim durumu, meslek, aylık gelir durumu, hanedeki kişi sayısı, balık tüketim tercihleri, sebepleri, alışkanlıkları, tüketim şekilleri ve balık çeşitleri gibi sorulardan oluşmaktadır.

Verilerin Analizi

Her iki ilçeye uygulanan anketler toplandıktan sonra SPSS 25 istatistik programına yüklenmiş ve betimsel analizler gerçekleştirilmiştir. Bu analizler sonucunda elde edilen veriler tablolara dönüştürülerek frekans ve yüzde oranlarına göre sunulmuştur. Ayrıca her iki ilçenin verileri ki-kare analiziyle karşılaştırılmış karşılaştırma sonuçları tablolar halinde sunulmuştur.

BULGULAR

"Kırklareli'nin denize kıyısı olan Demirköy ilçesinde yaşayan insanların balık tüketimi ve alışkanlıkları ne durumdadır?" sorusuna cevap olarak yapılan betimsel istatistik analiz bulguları Tablo 2 ve Tablo 3'te verilmiştir. Demirköy'den çalışmaya katılan kişilerin demografik özellikleri ve sosyoekonomik durumları Tablo 2'de verilmiştir.

Anketi cevaplayan kişilerin %22'si kadın, %78'i erkek olup, yaş aralığı en yüksek olan grup %38 ile 30-40 yaş aralığındadır. 60 yaş ve üstü %24, 18-29 yaş aralığında %20, 50-59 yaş aralığında ise %18 oranındadır. Çalışmaya her yaş grubundan kişinin katılması istenilen bir durumdur. Öğrenim durumları %27 ilköğretim, %25 lise, %18 yüksek öğrenim, %16 lisans, %10 ön lisans ve %4 ise okuryazar olmadığı belirlenmiştir. Meslekleri değerlendirildiğinde, %31 memur, %20 işçi, %18 çiftçi, %14 emekli, %8 ev hanımı ve %9 öğrenci durumundadır.

Demirköy ilçesinden katılan kişilerin aylık gelir açısından değerlendirilmesinde, %29'u 5001 TL ve üstü, %28'i 2001-3000 TL, %18'i 3001-4000 TL, %15'i 0-2000 TL, %10'u 4001-5000 TL arasında gelire sahiptirler. Hanede bulunana kişi sayısı, en fazla %50'si 3-4 kişilik, %31'i 1-2 kişilik, %19'u 5 ve üstü sayıya sahiptir.

Tablo 1. Nüfusa göre gerekli ve ulaşılan örneklem büyüklüğü

Yerleşim Yeri	Nüfus	Gerekli Minimum Örneklem Sayısı	Ulaşılan Örneklem Sayısı
Babaeski	47065	270	150
Demirköy	8829	263	100

Tablo 2. Demirköy'den katılan kişilerin demografik özellikleri ve sosyoekonomik durumları

Özellikler	Frekans	Oran (%)
Cinsiyet		
Kadın	22	22
Erkek	78	78
Yaş		
18-29 yaş arası	20	20
30-49 yaş arası	38	38
50-59 yaş arası	18	18
60 yaş ve üstü	24	24
Öğrenim Durumu		
Okuryazar Değil	4	4
İlköğretim	27	27
Lise	25	25
Ön Lisans	10	10
Lisans	16	16
Yüksek Öğretim	18	18
Meslek		
Memur	31	31
İşçi	20	20
Öğrenci	9	9
Emekli	14	14
Ev Hanımı	8	8
Çiftçi	18	18
Aylık Gelir Durumu		
0- 2000 TL arası	15	15
2001 TL – 3000 TL arası	28	28
3001 TL – 4000 TL arası	18	18
4001 TL – 5000 TL arası	10	10
5001 TL üstü	29	29
Hanedeki Kişi Sayısı		
1-2	31	31
3-4	50	50
5 ve Üstü	19	19

Demirköy'den çalışmaya katılan kişilerin balık tüketim tercihleri ve alışkanlıklarına yönelik bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Ankete katılan kişilerin bir ayda tükettiği balık sıklığı değerlendirildiğine %52'si ayda 1-2, %25'i 3-5, %21'i 5 ve üstü defa, %2'si ise hiç balık tüketmediğini belirtmiştir. Balık tercihini %41'i fiyatına göre, %59'u mevsimine göre tercih ettiğini açıklamışlardır. Balık fiyatları konusundaki düşünceleri incelendiğinde, %58'i pahalı, %27'si normal, %15'i ucuz olarak değerlendirmiştir. Balık tutma satın alma konusunda, %74'ü satın aldığı, %19'u hem tuttuğunu hem satın aldığı, %7'si kendisinin tuttuğunu açıklamıştır. Balık alma yeri olarak düşünceleri sorulduğunda, %52'si pazarda balık satılan pazar tezgahından, %30'u seyyar satıcıdan, %18'i balık satan marketlerden aldıklarını belirtmişlerdir. Balık alırken özen gösterme durumları araştırıldığında, %41'i mevsim/sezona uygun olmasına, %40'ı taze olmasına, %19'u ucuz olmasına göre olduğunu belirtmişlerdir.

Ailenin bir öğünde tükettiği ortalama balık miktarı sorulduğunda, %34'ü 1001-2000 g, %31'i 100-500 g, %27'si 501-1000 g, %4'ü 2001-3000 g ve %4'ü 3001 g ve üstü balık tükettiğini açıklamıştır. Balık tüketiminde pişirme açısından uyguladıkları yöntem sorulduğunda, %62'si kızartma, %17'si fırında pişirme, %15'i ızgarada, %6'sı buğulamayı tercih ettiğini belirtmiştir. Balık tüketimi mevsimi konusundaki fikirleri sorulduğunda, %51'i sonbahar mevsiminde, %47'si kış mevsiminde, %2'si yaz mevsiminde tükettiğini belirtirken, ilkbaharda balık tüketen hiç kimse olmamıştır. Katılımcıların en çok tüketilen balık türleri araştırıldığında, lüfer %33, palamut %35, hamsi %18, tekir %6, mezigit %4, levrek %1, barbunya %2 ve kalkan %1 oranında tüketildiği tespit edilmiştir.

“Kırklareli'nin denize kıyısı olmayan Babaeski ilçesinde yaşayan insanların balık tüketimi ve alışkanlıkları ne durumdadır?” sorusuna cevap olarak yapılan analiz bulguları aşağıda belirtilmiştir. Babaeski'den çalışmaya katılan kişilerin demografik özellikleri ve sosyoekonomik durumları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 3. Demirköy’den katılan kişilerin balık tüketim tercihleri ve alışkanlıkları

Balık tüketimi ve alışkanlıkları	Frekans	Oran (%)
Bir ayda balık tüketim sıklığı		
1-2	52	52
3-5	25	25
5 ve üstü	21	21
Tüketmiyorum	2	2
Balık alırken tercih sebebi		
Fiyatına göre	41	41
Mevsime göre	59	59
Balık fiyatlarına yönelik düşünceleri		
Ucuz	15	15
Pahalı	58	58
Normal	27	27
Balığı tutma ya da satın alma durumu		
Satın alıyorum	74	74
Kendim tutuyorum	7	7
Hem satın alıyorum hem kendim tutuyorum	19	19
Balığınızı satın alma tercih yeri		
Pazarda balık satılan pazar tezgâhından	52	52
Balık satan marketlerden	18	18
Seyyar satıcıdan	30	30
Balık alırken özen gösterme durumu		
Mevsim/sezona uygun olması	41	41
Taze olması	40	40
Ucuz olması	19	19
Ailenizin bir öğünde ortalama balık tüketim miktarı		
100 – 500 g	31	31
501 – 1000 g	27	27
1001 – 2000 g	34	34
2001-3000 g	4	4
3001g ve üstü	4	4
Balık tüketiminde en çok tercih edilen pişirme yöntemi		
Kızartma	62	62
Fırında pişirme	17	17
Buğulama	6	6
Izgara	15	15
Balık tüketimi mevsimi tercihi		
Sonbahar mevsimi	51	51
Kış mevsimi	47	47
İlkbahar mevsimi	-	-
Yaz mevsimi	2	2
En çok tüketilen balık türleri		
Lüfer	33	33
Palamut	35	35
Barbunya	2	2
Sardalye	-	-
Tekir	6	6
Levrek	1	1
Hamsi	18	18
Uskumru	-	-
Sazangiller	-	-
Kalkan	-	-
Mezgit	1	1
İstavrit	4	4
Alabalık	-	-
Çipura	-	-

Tablo 4. Babaeski’den katılan kişilerin demografik özellikleri ve sosyoekonomik durumları

Özellikler	Frekans	Oran (%)
Cinsiyet		
Kadın	12	8
Erkek	138	92
Yaş		
18-29 yaş arası	7	4,7
30-49 yaş arası	102	68
50-59 yaş arası	21	14
60 yaş ve üstü	20	13,3
Öğrenim Durumu		
Okuryazar Değil	1	0,7
İlköğretim	63	42,0
Lise	55	36,7
Ön Lisans	9	6,0
Lisans	14	9,3
Yüksek Öğretim	8	5,3
Meslek		
Memur	34	22,7
İşçi	54	36,0
Öğrenci	7	4,7
Emekli	5	3,3
Ev Hanımı	3	2,0
Çiftçi	47	31,3
Aylık Gelir Durumu		
0- 2000 TL arası	9	6,0
2001 TL – 3000 TL arası	19	12,7
3001 TL – 4000 TL arası	40	26,7
4001 TL – 5000 TL arası	53	35,3
5001 TL üstü	29	19,3
Hanedeki Kişi Sayısı		
1-2	13	8,7
3-4	110	73,3
5 ve üstü	27	18,0

Ankete Babaeski’den katılanların %8’i kadın, %92’si erkektir. Yaş grupları değerlendirildiğinde, %68’i 30-40 yaş, %14’ü 50-59 yaş, %13,3’ü 60 yaş ve üstü, %4,7’si 18-29 yaş arasındadır. Öğrenim durumları incelendiğinde, %42’si ilköğretim, %36,7’si lise, %9,3’ü lisans, %6’sı ön lisans, %5,3’ü yüksek öğrenim, %0,7’si okuryazar olmadığı seçeneğini işaretlemeyi tercih etmiştir. Meslek durumları değerlendirildiğinde, %36’sı işçi, %22,7’si memur, %4,7’si öğrenci, %3,3’ü emekli, %2’si ev hanımıdır. Aylık gelir durumları incelendiğinde, %35,3’ü 4001-5000 TL, %26,7’si 3001-4000 TL, %19,3’ü 5001 TL ve üstü, %12,7’si 2001-3000 TL, %6’sı 0-2000 TL arasında aylık gelire sahiptirler. Hanede yaşayan kişi sayısına bakıldığında, %73,3’ü 3-

4 kişilik, %18’i 5 ve üstü, %8,7’si 1-2 kişilik olduğu belirlenmiştir.

Babaeski’den ankete katılan kişilerin balık tüketim tercihleri ve alışkanlıklarına yönelik bulgular Tablo 5’te sunulmuştur.

Babaeski’den katılan kişilerin aylık ortalama balık tüketim sıklığı %64,7’si 3-5, %30’u 1-2, %4,7 5 ve üstü, %0,7’si tüketmediğini belirtmişlerdir. Balık alma tercihleri incelendiğinde, %66’sı fiyatına göre, %34’ü mevsimine göre seçeneğini işaretlemişlerdir. Balık fiyatları konusundaki fikirleri değerlendirildiğinde, %56’sı pahalı, %38,7’si normal, %5,3’ü ucuz bulmuşlardır. Balık tutma ya da satın almaları

Tablo 5. Babaeski’den katılan kişilerin balık tüketim tercihleri ve alışkanlıkları

Balık Tüketimi ve Alışkanlıkları	Frekans	Oran (%)
Bir ayda balık tüketim sıklığı		
1-2	45	30
3-5	97	64,7
5 ve üstü	7	4,7
Tüketmiyorum	1	0,7
Balık alırken tercih sebebi		
Fiyatına göre	99	66
Mevsime göre	51	34
Balık fiyatlarına yönelik düşünceleri		
Ucuz	8	5,3
Pahalı	84	56
Normal	58	38,7
Balığı tutma ya da satın alma durumu		
Satın alıyorum	134	89,3
Kendim tutuyorum	2	1,3
Hem satın alıyorum hem kendim tutuyorum	14	9,3
Balığınızı satın alma tercihi		
Pazarda balık satılan pazar tezgâhından	63	42
Balık satan marketlerden	62	41,3
Seyyar satıcıdan	25	16,7
Balık alırken özen gösterme durumu		
Mevsim/sezona uygun olması	26	17,3
Taze olması	104	69,3
Ucuz olması	20	13,3
Ailenizin bir öğünde ortalama balık tüketim miktarı		
100 – 500 g	30	20
501 – 1000 g	98	65,3
1001 – 2000 g	20	13,3
2001 -3000 g	2	1,3
3001 ve Üstü	-	-
Balık tüketiminde en çok tercih edilen pişirme yöntemi		
Kızartma	89	59,3
Fırında pişirme	45	30
Buğulama	5	3,3
Izgara	11	7,3
Balık tüketimi mevsimi tercihi		
Sonbahar mevsimi	13	8,7
Kış mevsimi	132	88
İlkbahar mevsimi	4	2,7
Yaz mevsimi	1	0,7
En çok tüketilen balık türleri		
Lüfer	11	7,3
Palamut	57	38
Barbunya	2	1,3
Sardalye	2	1,3
Tekir	10	6,7
Levrek	1	0,7
Hamsi	43	28,7
Uskumru	1	0,7
Sazangiller	-	-
Kalkan	-	-
Mezgit	-	-
İstavrit	5	3,3
Alabalık	15	10
Çipura	-	-
	3	2

Tablo 6. Demirköy ve Babaeski'den katılanların aylık gelir ve bir aydaki balık tüketim sıklığına yönelik bulguları

İlçe	Aylık Gelir Düzeyi	Tüketim Sıklığı		
		1-2	3-4	5 ve üstü
Demirköy	0-2020 TL	10	0	5
	2021-3000 TL	8	12	8
	3001-4000 TL	11	3	4
	4001-5000 TL	4	5	1
	5001 TL üstü	19	7	3
Babaeski	0-2020 TL	1	7	1
	2021-3000 TL	6	12	1
	3001-4000 TL	14	26	0
	4001-5000 TL	16	36	1
	5001 TL üstü	8	16	5

Tablo 7. Aylık gelir seviyesine göre her iki ilçedeki bir aylık balık tüketim sıklığı için ki-kare testi sonuçları

İlçe	Parametreler	Değer	Serbestlik	Önem
			Derecesi	Derecesi (p)
Demirköy	Pearson Chi-Square (ki-kare testi)	18,584 ^a	8	0,017
	Likelihood Ratio (olasılık oranı)	22,676	8	0,004
	Linear-by-Linear Association (doğrusal ilişki)	3,517	1	0,061
	N of Valid Cases (geçerli durumların sayısı)	100		
Babaeski	Pearson Chi-Square (ki-kare testi)	13,802 ^a	8	0,087
	Likelihood Ratio (olasılık oranı)	13,644	8	0,092
	Linear-by-Linear Association (doğrusal ilişki)	0,092	1	0,762
	N of Valid Cases (geçerli durumların sayısı)	150		

Not: ^a: ki-kare değerini ifade etmektedir.

konusunda %89,3'ü satın aldığını, %9,3'ü hem satın aldığını hem kendi tuttuğunu, %1,3'ü kendi tuttuğunu belirtmişlerdir. Balık alma yeri hakkında düşünceleri incelendiğinde, %42'si pazarda balık satılan pazar tezgahından, %41,3'ü balık satan marketlerden, %16,7'si seyyar satıcıdan aldığını açıklamıştır. Balık alırken özen gösterme durumunda ise %69,3'ü taze olması, %17,3'ü mevsim/sezona uygun olması, %13,3'ü ucuz olması durumuna özen gösterdiğini belirtmiştir. Ailenin bir öğünde ortama tükettiği balık miktarları %65,3'ü 501-1000 g, %20'si 100-500 g, %13,3'ü 1001-2000 g, %1,3'ü 2001-3000 g arasında olduğunu söylemişlerdir. Balık tüketiminde tercih edilen pişirme

durumları değerlendirildiğinde, %59,3'ü kızartma, %30'u fırında pişirme, %7,3'ü ızgara, %3,3'ü buğulama olduğunu açıklamışlardır. Balık tüketim mevsimi olarak katılımcılar %88'i kış mevsiminde, %8,7'si sonbahar mevsiminde, %2,7'si ilkbahar mevsiminde, %0,7'si yaz mevsiminde olduğunu açıklamışlardır. En çok tüketilen balık türü ise, %38'si palamut, %28,7'si hamsi, %10'u istavrit, %7,3'ü lüfer, %6,7'si tekir, %3,3'ü mezgit, %2'si çipura, %1,3'ü barbunya, %1,3'ü ise sardalye olduğu belirlenmiştir.

Demirköy ve Babaeski ilçelerinden çalışmaya katılanların aylık gelir ile ayda tükettikleri balık

miktarı arasındaki ilişki incelenmiş ve buna bağlı olarak ulaşılan bulgular Tablo 6 ve Tablo 7'de verilmiştir. Bu bulgulara bağlı olarak yapılan ki-kare analiz bulguları Tablo 7'de verilmiştir.

Demirköy ve Babaeski ilçelerinden çalışmaya katılanların aylık gelirleri ile bir aylık balık tüketim sıklıkları arasındaki ilişki incelendiğinde, Demirköy ilçesi için anlamlı bir ilişki olduğu ($p < 0,05$), Babaeski ilçesi için anlamlı bir ilişki olmadığı ($p > 0,05$) belirlenmiştir.

TARTIŞMA

Denize yakın hatta kıyısı olan Demirköy ilçesinin demografik özellikleri değerlendirildiğinde, tüketicilerin %22'si kadın, %78'i erkektir. Katılımcıların %38'i 30-49 yaş aralığında iken %24'ünün 60 yaş ve üstü olduğu belirlenmiştir. 18-29 yaş aralığı ise %20 olarak tespit edilmiştir. Burada katılımcıların çoğunluğunun erkek olması literatürde bulunan diğer çalışmaların sonuçlarıyla benzerlik gösterirken bazı çalışmalarla örtüşmemektedir (Aydın & Karadurmuş, 2013; Gürel vd., 2017). Ancak tüketiciler arasında küçük yaş gruplarının az olması bazı çalışmaların sonuçlarıyla benzer bazılarının kiyle çelişmektedir (Çiçek vd., 2014; Bayraktar vd., 2019). Tüketicilerin öğrenim durumları açısından en yüksek oran %27 ile ilköğretim ve meslekleri değerlendirildiğinde %31 memur ve %20 işçi olduğu belirlenmiştir. Bu durumda her öğrenim seviyesinden ve her meslekten kişilerin balık tükettiği sonucuna ulaşılabilir. Aylık gelirleri incelendiğinde katılımcıların %10'unun 4001-5000 TL geliri olduğu, hanedeki kişi sayısının da %50 oranla 3-4 kişilik olduğu tespit edilmiştir. Ülkemizde balık fiyatları ile hanedeki kişi sayısı ilişkilendirildiğinde kişi sayısının fazla olması ve aylık gelirin düşük olması balık tüketimini etkilemektedir. Literatürde balık tüketimi ve ailedeki kişi sayısı arasında ilişkinin araştırıldığı çalışmalarda ailenin gelir durumu düştükçe ve ailede yaşayan kişi sayısı arttıkça balık tüketiminin düştüğü belirlenmiştir (Karakaya & Kırıcı, 2016; Kaplan vd., 2019; Aydın & Bashimov, 2020). Bu çalışmada da gerek Demirköy gerek Babaeski ilçelerindeki katılımcıların hanedeki kişi sayısı arttıkça balık tüketimi miktarının azaldığı sonucuna varılmıştır. Nitekim bir ayda balık tüketim sıklığının %52 oranla 1-2 kez olduğu ve ailede

bir öğünde ortalama balık tüketim miktarının %34 oranla 1001-2000 g olduğu tespit edilmiştir. Buradan Demirköy denize kıyısı olmasına rağmen yakınlıkla balık tüketiminin tamamen ilişkili olmadığı, ailenin geliri ve ailedeki kişi sayısı da ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Demirköy'den çalışmaya katılan kişilerin balık fiyatları konusundaki görüşleri incelendiğinde katılımcıların %58'i fiyatları pahalı bulmakta ve %41'i balık alırken fiyatına göre karar verdiğini bildirmektedir. Katılımcılar balık fiyatlarını yüksek buldukları için balığın fiyatına göre satın alma tercihlerini belirlediklerini ifade etmektedir. Balığı çoğu satın almakta ve küçük bir oranda (%7) ise kendisi avlamaktadır. Satın alınan yerlerin de daha çok pazarda balık satılan pazar tezgahından (%52) olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların %30'u ise seyyar satıcılardan balık almaktadır. Balık satan marketlerden balık alımının az olduğu tespit edilmiştir (%18). Demirköy'de balık marketlerinin az olmasından dolayı, daha çok pazarlarda ve seyyar satıcılar tarafında balık satıldığı anlaşılmış ve insanların balık ihtiyaçlarını buralardan karşılamaları gerektiği tespit edilmiştir. Katılımcılar arasında balık avlayan kişi oranının az olması da katılımcıların çoğunluğunun memur ve işçi olmasından kaynaklanıyor olabilir. Balık alırken mevsim/sezona uygun olması ve taze olması durumuna özen gösterildiği (%41 ve %40), ucuz olmasının (%19) geri planda olmasının tercih edilmesi sağlık açısından önemlidir. İnsanların buna dikkat etmesi bilinçli olduklarını göstermektedir. Balık tüketim şekli konusunda Demirköy'de daha çok kızartma (%62), fırında pişirme (%17), ızgara (%15) ve en az buğulama (%6) tercih edilmektedir. Literatürde de insanların balık pişirme tercihinin en çok kızartma olduğunu belirten çalışmalar mevcuttur (Şen vd., 2008; Arslan & İzci, 2016; Özer vd., 2016; Bolat & Telli, 2019; Karakulak vd., 2019; Arslan, 2019; Arslan & Avcioğlu, 2020; Karakaya, 2020; Yıldız & Arslan, 2021).

Demirköy denize kıyısı olmasına rağmen çalışmaya katılanlar sonbahar ve kış mevsiminde balık tükettiğini, en çok da palamut, lüfer, hamsi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bu mevsimlerde en çok çıkan balık türleri bunlar olduğu için en çok bu balıkların tüketilmesi beklenen bir durumdur. Her yörenin kendine yakın denizinde hangi balık daha çok

çıkıyorsa kişiler daha uygun ücrette ve tazelikte mevsimine uygun balığı tercih etmektedirler. Ancak, ilkbahar mevsiminde de balık bulunmaktadır. Bu mevsimlerde satılan balıklar daha çok kültür balıkları olduğu için pahalıdır ve insanlar bu balıkları tercih etmek yerine daha çok ucuz olan yiyecekleri bu mevsimlerde tercih ediyor olabilirler. Nitekim literatürde de bu şekilde olduğu belirtilen çalışmalar mevcuttur (Saygı vd., 2006; Alageyik vd., 2020; Qasim vd., 2020).

Denize kıyısı olmayan Babaeski ilçesindeki katılımcıların demografik özellikleri değerlendirildiğinde, çoğunluğun (%92) erkek olduğu, yaş aralığı değerlendirildiğinde çoğunluğun (%68) 30-49 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. Her iki ilçede de bu durumlar benzerdir. Öğrenim düzeyleri karşılaştırıldığında %42'si ilköğretim, %36,7'si lise mezunu olduğu belirlenmiştir. Meslek açısından değerlendirildiğinde katılımcıların %36'sının işçi, %31,3'ünün çiftçi ve %22,7'sinin memur olduğu tespit edilmiştir. Demirköy ile karşılaştırıldığında çiftçi ve işçi sayısı daha fazladır. Öte yandan, katılımcıların öğrenim seviyesi Demirköy'deki katılımcılara kıyasla daha düşüktür. Gelir durumlarına bakıldığında, katılımcıların %35,3'ünün 4001-5000 TL arasında aylık gelir düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir. Demirköy'le karşılaştırıldığında Babaeski'deki katılımcıların gelir düzeyinin daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Babaeski'de hanedeki kişi sayısı değerlendirildiğinde %73,3 oranında 3-4 kişiliktir. Demirköy'deki katılımcılar için ise hanedeki kişi sayısı %50 olarak belirlenmiştir.

Her iki ilçeden katılımcıların demografik özellikleri birbirine benzerdir. Balık tüketimleri incelendiğinde, bir ayda balık tüketim sıklığının %64,7'sinin 3-5 kez, yine Babaeski'deki katılımcıların Demirköy'de olduğu gibi balık alırken fiyatına göre (%66) balık tercihinde buldukları belirlenmiş ve katılımcıların %56'sı ise balık fiyatlarını pahalı bulduklarını belirtmişlerdir. Balık ihtiyaçlarını satın alarak karşıladıklarını ve Demirköy'den farklı olarak balık almayı balık satan marketlerden ve Demirköy'deki gibi pazarda balık satılan pazar tezgahından aldıklarını belirtmişlerdir. Burada her iki ilçede balık alma yerlerinde farklılıklar bulunmuştur. Babaeski Demirköy'e göre daha büyük ve gelişmiş bir ilçe olduğu için balık satan

marketlerden de balık almayı tercih etmiş olabilirler. Dolayısıyla insanların güvenebilecekleri balık marketler olduğunda balık alma tercihinin buralar olabileceği sonucuna varılmıştır.

Babaeski'deki katılımcılar balık alırken daha çok taze olmasına (%69,3) özen gösterdiklerini, Demirköy'deki katılımcılar ise daha çok mevsim/sezona uygun olması ve taze olmasına özen gösterdiklerini belirtmişlerdir. Babaeski denize uzak olduğu için insanlar balığın tazeliği konusunda daha hassas davranmış olabilirler. Demirköy denize kıyısı olduğu için gelen balık zaten tazedir düşüncesinde olabilirler. Bir öğünde ortalama balık tüketim miktarları incelendiğinde, Babaeski'deki katılımcıların Demirköy'e göre daha az balık tükettikleri görülmüştür. Bunun sebebinin denize uzaklıktan kaynaklandığı söylenebilir. Nitekim literatürde bu sonuçlarla benzer sonuçlara sahip çalışmalar mevcuttur (Balık vd., 2013). Balık pişirme şekilleri incelendiğinde, %59,3 oranında kızartma yaptıkları görülmüştür. Bu açıdan Demirköy ilçesi ile benzerlik göstermektedir. Ancak fırında pişirmeyi tercih edenler Demirköy'den daha fazladır. Demirköy'de ise ızgara pişirmeyi tercih edenler Babaeski'ye göre daha fazladır. Demirköy'de bahçeli evlerin olması kişilerin ızgarayı tercih etmelerine sebep olmuş olabilir. Balık tüketimi bu ilçede de en fazla kış ve sonbahar mevsimlerinde tercih edilmektedir. Babaeski'de yaşayan insanların yazın ve ilkbaharda bulunan balıkları tercih etmedikleri söylenebilir. Bu tercihe etki eden birçok sebep olabilir. Pahalı olması en önemli sebeptir (Dağtekin & Ak, 2007; Karakaya & Kırıcı, 2016; Kaplan vd., 2019; Selvi vd., 2019). Her iki ilçeden çalışmaya katılan katılımcıların aylık gelirlerinin düşük olması literatürde bulunan bu önemli sebeple örtüşmektedir. Nitekim aylık gelir ve bir ayda tüketilen balık miktarı arasındaki ilişki incelenmiş ve anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Aylık gelir arttıkça ayda tüketilen balık sıklığı artmaktadır. En çok tüketilen balık türü incelendiğinde, Demirköy'de olduğu gibi palamut, lüfer ve hamsiden farklı olarak istavrit ve çipura da tükettikleri belirlenmiştir.

SONUÇ

Kırklareli ilinin denize farklı uzaklıkta bulunan iki farklı ilçesinde yürütülen bu çalışmada, denize

uzaklığın balık tüketimi tercihleri ve alışkanlıkları konusundaki farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Balık seçim türü, tercih mevsimi, pişirme çeşidi, balık fiyatları konusundaki düşüncelerinin benzer olduğu sonucuna varılmıştır. Ancak ayda balık alma sıklıkları, satın alma yerleri, bir öğünde tükettikleri miktarlar açısından farklılıklar olduğu sonucuna varılmıştır. Demirköy denize kıyısı olmasına rağmen balık alma sıklıkları az ama bir öğünde kişi başına düşen miktar fazladır. Babaeski daha gelişmiş ve daha büyük nüfuslu bir ilçe ve burada balık satılan marketlerin olması onların buralara yönelmelerine sebep olduğu sonucuna varılmıştır.

Üç tarafı denizlerle çevrili olan ülkemizde balık tüketimi ve tercihi konusunda insanların bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Balık protein, vitamin ve mineral bakımından çok önemli bir besin maddesidir (Can vd., 2015; Gürel vd., 2017; Lee & Nam, 2019). Bu kapsamda toplumun her kesiminin sürekli olarak bilgilendirilmesi gerekmektedir. Küçük merkezlerde balık satışlarının artması için balık marketlerin açılması ve taze balığı insanların her zaman bulabilecekleri imkanların sunulması önerilmektedir. İnsanların her mevsimde balık alabileceği olanaklar sunulmalı ve tüm balıkların fiyatlarının ülkemizdeki her kesimden insanın alabileceği fiyatlarda olması önerilmektedir. Bundan sonra yapılacak araştırmalarda, insanların balık tüketimi ve alışkanlıklarıyla ilgili görüşlerinin alındığı nitel araştırmaların da yapılması, daha derinlemesine araştırmalara öncelik verilmesine önem verilmelidir.

TEŞEKKÜR

Bu çalışma ilk yazarın yüksek lisans tezinin bir kısmından üretilmiştir.

Etik Standartlara Uyum

Yazarların Katkısı

Bu çalışma ilk yazarın yüksek lisans tezinin bir kısmından üretilmiştir. MB çalışmayı planlamış, gerçekleşmesi için danışmanlık yapmıştır. ST sahada anketleri uygulamış, elde edilen verileri düzenlemiş, istatistiksel analizleri gerçekleştirmiş ve makalenin ilk halini yazmıştır. Her iki yazar da makalenin son halini kontrol etmiş ve onaylamıştır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

Etik Onay

Yazarlar bu tür bir çalışma için resmi etik kurul onayının gerekli olmadığını bildirmektedir.

KAYNAKLAR

- Abdikoğlu, D. İ. (2015). *Tekirdağ İlinde Balık Tüketim Eğilimlerinin Belirlenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi. Namık Kemal Üniversitesi].
- Adıgüzel, F., Civelek, O., Sayılı, M., & Büyükbay, E. O. (2009). *Tokat ili Almus ilçesinde ailelerin balık tüketim durumu* [Fish consumption of households in Almus county of Tokat province]. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 26(2), 35-43.
- Alageyik, M., Çiftçi, N., & Ayas, D. (2020). Seafood consumption preferences of university student and factors affecting preferences: The case of Mersin University. *Acta Natura et Scientia*, 1(1), 43-55. <https://doi.org/10.29329/actanatsci.2020.313.6>
- Anonim. (2021). Türkiye Cumhuriyeti Kırklareli Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Kırklareli İli 2019 Yılı Çevre Durum Raporu, <https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/icerikler/kirklarel- -cdr2019-20200708151830.pdf> adresinden 15.06.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Arslan, G. (2019). Determination of fish consuming habits of vocational school students from different families. *Marine Science and Technology Bulletin*, 8(2), 40-45. <https://doi.org/10.33714/masteb.622072>
- Arslan, G., & Avcıoğlu, Ü. (2020). *Erzurum ilinde eğitim durumlarının ve gelir düzeylerinin su ürünleri tüketimine etkisi* [The effect of educational status and income levels on seafood consumption in Erzurum]. *Journal of the Institute of Science and Technology*, 10(3), 2101-2113. <https://doi.org/10.21597/jist.677261>
- Arslan, M., & İzci, L. (2016). *Antalya ili su ürünleri tüketim alışkanlıklarının belirlenmesi* [The determination of habit of seafood consumption of the Antalya province]. *Süleyman Demirel*

- Üniversitesi Eğirdir Su Ürünleri Fakültesi Dergisi, 12(1), 75-85. <https://doi.org/10.22392/egirdir.246325>
- Aydın, A., & Bashimov, G. (2020). Determination of fish consumption habits of consumers: case study of Mary city, Turkmenistan. *Marine Science and Technology Bulletin*, 9(2), 118-124. <https://doi.org/10.33714/masteb.685436>
- Aydın, M., & Karadurmuş, U. (2013). Trabzon ve Giresun bölgelerindeki su ürünleri tüketim alışkanlıkları [Consumer behaviors for seafood in Giresun and Trabzon province]. *Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi*, 3(9), 57-71.
- Balık, İ., Yardımcı, C., & Turhan, O. (2013). Ordu ili Fatsa ve Aybastı ilçelerinde balık tüketim alışkanlıklarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi [Comparatively investigation of fish consumption habits of people in Fatsa and Aybastı districts of Ordu province]. *Ordu Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 3(2), 18-28.
- Bashimov, G. (2017). Niğde ilinde balık eti tüketim alışkanlığının belirlenmesi [Determining fish meat consumption habits in Nigde province]. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 4(2), 196-204.
- Bayraktar, S., Ergün, S., & Ayvaz, Z. (2019). Ankara ve Çanakkale'de su ürünleri tüketim tercihleri ve alışkanlıklarının karşılaştırılması [Comparison of seafood consumption preferences and habits in Ankara and Çanakkale (Turkey)]. *Acta Aquatica Turcica*, 15(2), 213-226. <https://doi.org/10.22392/actaquatr.489281>
- Beyazbayrak, Z. (2014). Kahramanmaraş ili Merkez ilçede balık tüketim alışkanlıkları. [Fish consumption habits in Kahramanmaraş province central district]. [Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi].
- Bolat, Y., & Telli, Ö. (2019). Denizli ili su ürünleri tüketim alışkanlıklarının belirlenmesi [A survey study on habits of fish consumption in Denizli province]. *Acta Aquatica Turcica*, 15(1), 80-90. <https://doi.org/10.22392/egirdir.446836>
- Can, M. F., Günlü, A., & Can, H. Y. (2015). Fish consumption preferences and factors influencing it. *Food Science and Technology*, 35(2), 339-346. <https://doi.org/10.1590/1678-457X.6624>
- Cengiz, D., & Özoğul, F. (2019). Adana ve Mersin illerinde su ürünleri tüketimi anket çalışması. *Çukurova Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 37(1), 159-168.
- Collins, M. (1986). Sampling (pp). In Worcester, R. M. & Downhom, J. (Eds.), *Consumer Market Research Handbook*. Elsevier Science Publishing Company, Inc.
- Çelikkaya, H. (2021). Covid-19 salgını ile beslenme ilişkisi ve pandemi döneminde beslenme. [Nutrition relation with the covid-19 outbreak and nutrition during the pandemic period]. *Göller Bölgesi Aylık Ekonomi ve Kültür Dergisi*, 8(97), 5-9.
- Çepni, S. (2014). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş (geliştirilmiş 7. baskı)*. Celepler Matbaacılık.
- Çiçek, E., Akgün, H., & İlhan, S. (2014). Elazığ ili balık eti tüketim alışkanlığı ve tercihinin belirlenmesi [Fish meat consumption habits in Elazığ]. *Yunus Research Bulletin*, 1, 3-11.
- Dağtekin, M., & Ak, O. (2007). Doğu Karadeniz bölgesinde su ürünleri tüketimi, ihracat ve ithalat potansiyeli. *Yunus Araştırma Bülteni*, 7(3), 14-17.
- Deniz, B., & Sarıözkan, S. (2020). Kayseri ilinde balık tüketimi ve tüketici tercihlerinin belirlenmesi [Determination of fish consumption and consumer preferences in Kayseri province]. *Erciyes Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 17(3), 200-208. <https://doi.org/10.32707/ercivet.797001>
- Eskici, G. (2020). Covid-19 pandemisi: Karantina için beslenme önerileri [Covid-19 pandemia: Nutrition recommendations for quarantine]. *Anatolian Clinic the Journal of Medical Sciences*, 25(Special Issue on COVID 19), 124-129. <https://doi.org/10.21673/anadoluklin.722546>
- FAO. & WHO. (2021). *Standards*. <https://www.fao.org/fao-who-codexalimentarius/codex-texts/list-standards/en/> adresinden 15.06.2021 tarihinde erişilmiştir.
- FAO. (2018). *The State of World Fisheries and Aquaculture 2018- Meeting the sustainable development goals*. Rome. 210p.

- Genç, Y., Albayrak, M., & Güldal, H. T. (2020). *Balık tüketiminde tüketim tercihlerini etkileyen faktörlerin analizi: çankırı ili örneği* [Analysis of factors affecting consumption preferences in fish consumption: Case of Çankırı province]. *Su Ürünleri Dergisi*, 37(1), 93-101. <https://doi.org/10.12714/egejfas.37.1.11>
- Gürel, E., Doğan, H. G., Polat, S., Yeşilayer, N., & Buhan, E. (2017). *Ağrı ili Merkez ilçede yaşayan bireylerin balık tüketim alışkanlıklarının belirlenmesi* [Determination of fish consumption habits from Ağrı city center religious living individuals]. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 6(3), 27-35.
- Güvenin, O. (2019). *Samsun ve Ordu illeri su ürünleri tüketimi ve tüketici tercihlerinin karşılaştırılması* [Comparison of sea food consumption and consumer preferences in Samsun and Ordu provinces]. [MSc. Thesis, Ordu University].
- Hatırlı, S. A., Demircan, V., & Aktaş, A. R. (2004). *Isparta ilinde ailelerin balık tüketiminin analizi* [An analysis of households' fish consumption in Isparta province]. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 9(1), 245-256.
- Kaplan, E., Buhan, E., & Yeşilayer, N. (2019). *Mardin ilinde balık tüketim alışkanlıklarının belirlenmesi: Kızıltepe ilçesi örneği* [Fish consumption for mardin determination of habits: Case of Kızıltepe district]. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 8(1), 59-73.
- Karakaya, E. (2020). *Erzincan ili balık tüketim alışkanlıklarının belirlenmesi* [A survey study on habits of fish consumption in Erzincan province]. *Menba Kastamonu Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Dergisi*, 6(1), 18-29.
- Karakaya, E., & Kırıcı, M. (2016). *Bingöl ili kent merkezinde balık eti tüketim alışkanlıklarının belirlenmesi* [Determination of fish meat consumption habits in Bingol city center]. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 6(1), 74-85.
- Karakaya, E., Kırıcı, M., & Çam, O. (2018). *Siirt ili kent merkezinde balık eti tüketim yapısı ve tüketicilerin satın alma eğilimlerinin belirlenmesi* [Fish meat consumption structure and determination of purchasing trends of consumers in Siirt city center]. *Akademik Ziraat Dergisi*, 7(2), 227-236. <https://doi.org/10.29278/azd.476656>
- Karakulak, Y., Arslan, G., & Yanık, T. (2019). *Erzurum ili Merkez ilçelerinin su ürünleri tüketim davranışları üzerine araştırmalar* [Researches on fishery consumption behaviors of Erzurum central districts]. *Acta Aquatica Turcica*, 16(2), 290-300. <https://doi.org/10.22392/actaquatr.669336>
- Kartal, A., Ergin, E., & Kanmış, H. D. (2020). *Covid-19 pandemik salgın döneminde yaşam kalitesini arttırmaya yönelik sağlıklı beslenme ve fiziksel aktivite önerileri* [Suggestions about healthy nutrition and physical fitness exercise during COVID-19 pandemic]. *Avrasya Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(COVID-19), 149-155.
- Küçükçankurtaran, S., & Özdoğan, Y. (2021). *Covid-19 pandemisinin yetişkinlerin beslenme durumuna etkisi*. [The effect of coronavirus disease on nutrition and physical activity status of adults; covid-19 and nutrition] *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 11(3), 318-324. <https://doi.org/10.33631/duzcesbed.754560>
- Lee, M-K., & Nam, J. (2019). The determinants of live fish consumption frequency in South Korea. *Food Research International*, 120, 382-388. <https://doi.org/10.1016/j.foodres.2019.03.005>
- Orhan, H., & Yüksel, O. (2010). *Burdur ili su ürünleri tüketimi anket uygulaması* [Fishery product consumption survey in Burdur province]. *Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 5(1), 1-7.
- Özer, O. O., Gül Yavuz, G., & Gül, U. (2016). Demographic factors influencing consumer preferences of seafood consumption: Central Anatolia Region. *Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology*, 4(5), 356-364. <https://doi.org/10.24925/turjaf.v4i5.356-364.607>

- Qasim, M., Qasim, S., & Nazir, N. (2020). Factors affecting fish consumption of traditional subsistence Fishers in Khyber Pakhtunkhwa, Pakistan. *Marine Science and Technology Bulletin*, 9(2), 178-187. <https://doi.org/10.33714/masteb.744894>
- Saka, F., & Bulut, M. (2020). Determination of fish consumption in Çanakkale. *Marine Science and Technology Bulletin*, 9(1), 7-14. <https://doi.org/10.33714/masteb.658093>
- Saygı, H., Şahin, S., Fırat, K., & Katağan, T. (2006). İzmir Merkez ilçelerinde kamuoyunun balık tüketimi ve balık yetiştiriciliğine yaklaşımı [The consumption of fish and approach to fish culture of public opinion in Izmir Central districts]. *Su Ürünleri Dergisi*, 23(1), 133-138.
- Selvi, K., Kandemir, G., & Tepeli, S. Ö. (2019). Kırsal bölgelerde su ürünleri tüketim alışkanlığına etki eden faktörlerin belirlenmesi: Çan (Çanakkale) örneği [Determination of factors affecting on the fish consumption habit in rural areas: The case of Çan (Çanakkale)]. *Çanakkale Onsekiz Mart University Journal of Marine Sciences and Fisheries*, 2(2), 132-141.
- Şen, B., Canpolat, Ö., Sevim, A. F., & Sönmez, F. (2008). Elazığ ilinde balık eti tüketimi [The evaluation of fish consumption in Elazığ]. *Fırat Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 20(3), 433-437.
- Tanrıöğen, A. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (3. Baskı). Anı Yayıncılık.
- TÜİK. (2020). Su Ürünleri İstatistikleri <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=97&locale=tr> adresinden 01.08.2021 tarihinde erişilmiştir.
- Uzundumlu A. S., & Dinçel, E. (2015). Trabzon İli Beşikdüzü ilçesinde balık eti tüketim alışkanlıklarının belirlenmesi [Determining of fish meat consumption habits in Besikduzu district of Trabzon province]. *Alinteri Journal of Agriculture Science*, 29(2), 1-11.
- Wang, F., Zhang, J., Mu, W., Fu, Z., & Zhang, X. (2009). Consumers' perception toward quality and safety of fishery products. *Beijing, China, Food Control*, 20, 918-922. <https://doi.org/10.1016/j.foodcont.2009.01.008>
- Yıldız, P. O., & Arslan, G. (2021). Determination of shellfish consumption preferences and habits in Erzurum province. *Marine Science and Technology Bulletin*, 10(1), 16-22. <https://doi.org/10.33714/masteb.760548>